

DAGMARA K. ZUZEK

Uniwersytet Rolniczy im. Hugo Kołłątaja w Krakowie

**Realizacja polityki w zakresie wspierania innowacyjności
małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce na przykładzie
województwa małopolskiego**

Wprowadzenie

We współczesnej gospodarce za kluczowe czynniki pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw uznawane są wiedza i innowacje. Instrumenty polityki gospodarczej ukierunkowane są na tworzenie działań prorozwojowych systemów wsparcia. Wspieranie przedsiębiorczości i procesów innowacyjnych obejmuje dostarczanie specyficznych usług oraz kształtowanie środowiska ekonomiczno-społecznego przychylnego przedsiębiorcy i sprzyjającego podejmowaniu samodzielnej działalności gospodarczej (Matusiak 2010 a). Działania w tym zakresie obejmują także tworzenie i rozwój wyspecjalizowanych instytucji wsparcia.

Zmiany w technologii produkcji i świadczeniu usług następują znacznie szybciej niż dotąd. Wszystko to powoduje, że dostarczanie określonych usług oraz kształtowanie środowiska przyjaznego przedsiębiorcy i podejmowaniu samodzielnej działalności gospodarczej nabiera coraz większego znaczenia. Działania w tym zakresie obejmują bardzo wiele instrumentów – od stymulatorów wkomponowanych w system ekonomiczno-społeczny i ład prawny, poprzez programy i zadania podejmowane bezpośrednio przez administrację publiczną, po wyspecjalizowane instytucje sektora publicznego (Matusiak 2010 b).

Celem artykułu jest ocena realizacji polityki innowacyjnej przedsiębiorstw z sektora MSP prowadzących swoją działalność w województwie małopolskim. Wskazano również formy wsparcia małych i średnich przedsiębiorstwa w zakresie ich innowacyjności na podstawie badań własnych, które przeprowadzono w 2014 roku na próbie 150 przedsiębiorców. Zebrane wyniki poddano analizie statystycznej przy użyciu analizy rang Kruskala-Wallisa oraz korelacji rang gamma.

1. Cele i zakres polityki innowacyjnej

Innowacje i innowacyjność, czyli zmiany, nowości oraz zdolność i gotowość do ich poszukiwania, tworzenia, absorpcji i wprowadzania w praktyce gospodarczej odgrywają niekwestionowaną rolę w rozwoju podmiotów gospodarczych, regionów i całych gospodarek, w warunkach wzrastającej konkurencji i przechodzenia do gospodarki opartej na wiedzy (Stawasz 2010).

Innowacje są wyjątkowym aspektem działalności i rozwoju przedsiębiorstwa, za pomocą którego ze zmiany (innowacji) stwarza się możliwość do podjęcia nowego działania gospodarczego lub do świadczenia nowego rodzaju usług. Aby przedsiębiorstwo mogło odnosić sukcesy musi stawać się organizacją inteligentną, uczącą się, rozwijającą (Wielewska 2005).

W Polsce, podobnie jak w Unii Europejskiej, istnieje wiele instrumentów wspierających rozwój innowacyjny MSP. Ich klasyfikacji można dokonać z różnego punktu widzenia. Możemy wyróżnić instrumenty: prawne, programowe oraz instytucjonalne, które mogą mieć charakter finansowy i pozafinansowy. Pierwsza grupa obejmuje akty prawne wydane przez państwo, których celem jest motywowanie firm do działań innowacyjnych. Drugą stanowią programy wprowadzające politykę innowacyjną realizowaną przez rząd, służącą ukierunkowaniu działań wspierających rozwój innowacji na różnych szczeblach zarządzania. Zadaniem państwa w tym wypadku jest aktywne włączenie do tych działań samorządów lokalnych, które powinny wspierać rozwój przedsiębiorczości na danym obszarze. Trzecią grupę stanowią instytucje powołane na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym. Ich zadaniem jest doradzanie oraz udzielanie wsparcia szkoleniowego, informacyjnego oraz finansowego w zakresie wdrożeń nowych rozwiązań. Wśród tej grupy znajdują się ośrodki innowacji i przedsiębiorczości. Wzajemne powiązanie ze sobą tych trzech ty-

pów instrumentów określane jest mianem systemu wspierania rozwoju innowacyjności (Stanisławski 2011).

2. Realizacja polityki wspierania innowacji w Polsce

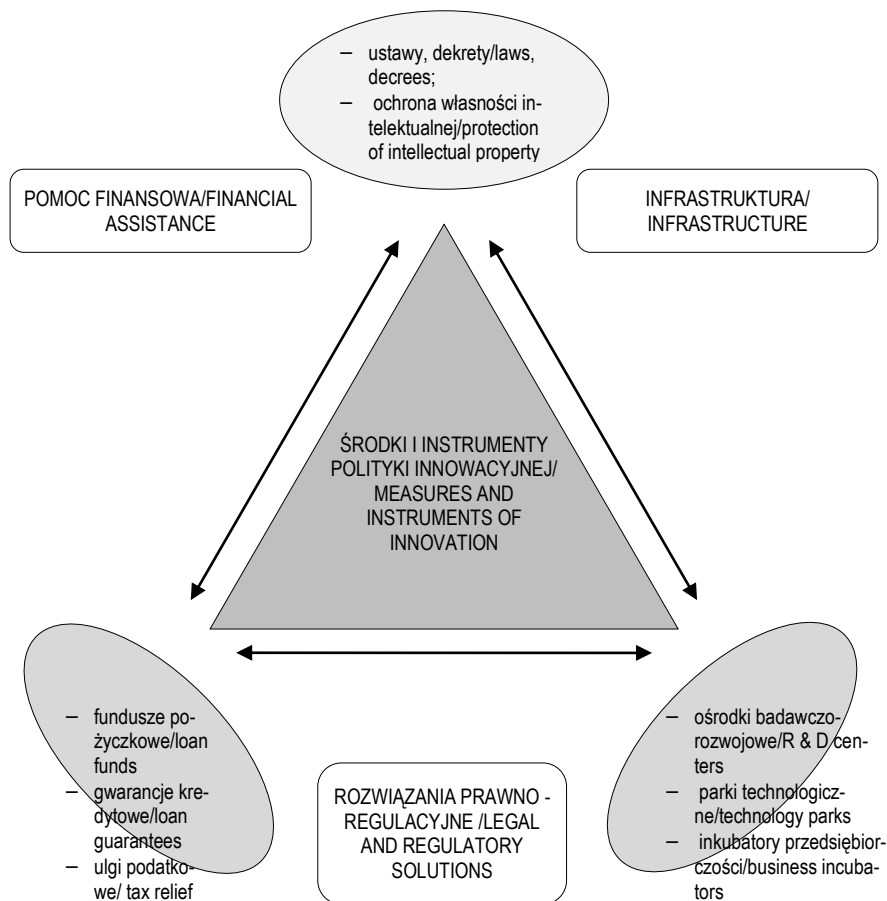
Strategicznym celem polskiej polityki innowacyjnej na lata 2007–2013 jest wzrost innowacyjności przedsiębiorstw dla utrzymania gospodarki na ścieżce szybkiego rozwoju i dla tworzenia nowych, lepszych miejsc pracy (Kwieciński 2010).

Polityka wspierania innowacyjności w Polsce realizowana jest głównie przez ośrodki innowacji i przedsiębiorczości prowadzone i zakładane przede wszystkim przez (Matusiak i in. 2010):

- fundacje i stowarzyszenia realizujące programy rozwoju przedsiębiorczości i transferu technologii oraz działające na rzecz rozwoju;
- spółki publiczno-prywatne non profit podejmujące działania prorozwojowe;
- izby gospodarcze, organizacje rzemiosła, zrzeszenia i związki pracodawców oraz inne instytucje przedstawicielskie biznesu podejmujące inicjatywy i działania prorozwojowe;
- wyodrębnione organizacyjnie i finansowo jednostki samorządowe, administracji publicznej oraz instytucji naukowo-badawczych zorientowane na wspieranie rozwoju gospodarki.

Cele polityki innowacyjnej wymagają wykorzystywania odpowiednich środków i instrumentów z różnych obszarów np.:

- nauki – granty, krajowe programy badawcze, staże itp.;
- infrastruktury – parki technologiczne, inkubatory akademickie, centra innowacji i transferu technologii;
- doradztwa – usługi doradcze skierowane do przedsiębiorstw z sektora MSP;
- finansów – fundusze pożyczkowe, ulgi podatkowe, gwarancje kredytowe;
- rozwiązań prawo-regulacyjnych – ustawy, dekrety, kontrola monopolii, ochrona własności intelektualnej.

Rysunek 1. Środki i instrumenty polityki innowacyjnej

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiadając na rosnące zapotrzebowanie przedsiębiorców pojawiły się wyspecjalizowane instytucje, których celem jest budowa ofert w zakresie wsparcia innowacji, przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji wiedzy. Bardzo ważnym elementem wpływającym na działalność innowacyjną w Polsce jest dynamika rozwoju ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, którą w badanych latach przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Rozwój ilościowy poszczególnych typów ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce w latach 2007–2012

Wyszczególnienie/Specification	2007	2009	2010	2012
Parki technologiczne/technology parks	15	23	24	40
Inkubatory technologiczne/technological incubators	16	17	20	29
Inkubatory przedsiębiorczości/Business Incubators	47	46	45	58
Preinkubatory i akademickie inkubatory przedsiębiorczości/Preincubators and academic incubators	49	51	62	73
Centra transferu technologii/Technology transfer centers	87	87	90	69
Fundusze kapitału zalążkowego/capital funds/	6	9	12	68
Sieci aniołów biznesu/Business angel networks	–	7	8	10
Lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe/Local and regional loan funds	84	82	82	86
Fundusze poręczeń kredytowych/Credit guarantee funds	64	54	54	55
Ośrodki szkoleniowo-doradcze/Training and consulting	326	318	317	319
RAZEM/TOTAL	694	694	714	807

Źródło: Matusiak i in. (2010).

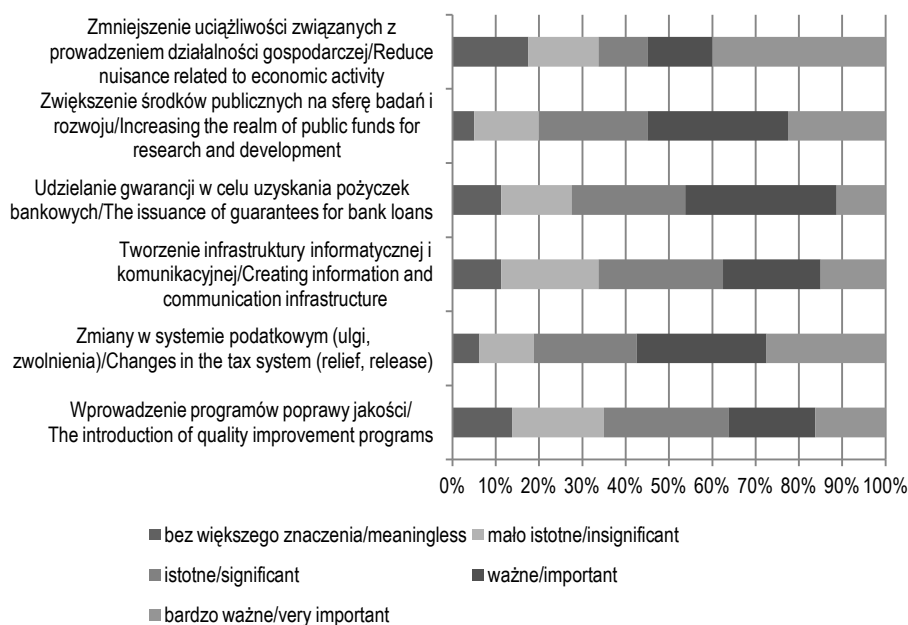
Jak wynika z tabeli 1 proces rozwoju infrastruktury wsparcia kształtował się od parków technologicznych, poprzez centra transferu technologii, po ośrodki szkoleniowo-doradcze. W latach 2007–2012 najszybciej zwiększała się liczba parków technologicznych i inkubatorów technologicznych. Łatwiejszy dostęp do funduszy z UE przyczynił się do rozwoju wielofunkcyjnych ośrodków wspierających przedsiębiorstwa w ich działaniach badawczo-rozwojowych z uwzględnieniem aspektów innowacyjnych. Zauważany jest natomiast spadek liczby centrów transferu technologii, co może wynikać z faktu, że Centrum Innowacji NOT przestało realizować działania w tym obszarze. Natomiast co piąta inicjatywa związana z działaniami innowacyjnymi dotyczyła programu wspierania inkubatorów przedsiębiorczości czy inkubatorów technologicznych.

3. Formy wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie innowacyjności – badania własne

Głównym celem polityki innowacyjnej jest wzmacnianie poziomu innowacyjności gospodarki poprzez pomoc w tworzeniu oraz wdrażaniu nowości produktowych, procesowych oraz organizacyjnych. Do najważniejszych form wspierania innowacyjności przez państwo można zaliczyć: „wspomaganie roz-

woju infrastruktury instytucjonalnej transferu technologii (np. agencje transferu technologii, centra innowacji, inkubatory przedsiębiorczości), a także upowszechnianie informacji, subwencjonowanie edukacji i szkoleń, opłacanie zatrudnienia w firmach pracowników o wysokich kwalifikacjach, ułatwianie wchodzenia firm do przedsięwzięć kooperacyjnych, stymulowanie zapotrzebowania małych firm na innowacje i pomoc w jej realizacji poprzez różnego rodzaju wsparcie finansowe (ulgi inwestycyjne i podatkowe, preferencje kredytowe), kompleksowe programy pomocowe” (www.pi.gov.pl/Polityka/chapter_95-870.asp).

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że istnieją czynniki wiążące konkurencyjność z innowacyjnością. Głównym celem firm wdrażających innowacje jest dążenie do osiągnięcia przewagi konkurencyjnej na rynku. Według badanych podmiotów rynkowych jest to możliwe przede wszystkim dzięki zmniejszeniu uciążliwości związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (40%). Bardzo ważną kwestią jest również wsparcie finansowe, dzięki któremu, MSP będą posiadały odpowiedni kapitał na prowadzenie badań. Dlatego też dla licznej grupy przedsiębiorców szczególnie pożądane we wdrażaniu innowacji są instrumenty pomocy finansowej, np. w postaci udzielanych poręczeń, gwarancji (35%), środków publicznych na sferę B+R (32,5%), czy ulg, zwolnień w systemie podatkowym (30%). Nieco ponad 20% spośród badanych MSP za mało istotne uważa, takie formy wsparcia innowacyjności jak: wprowadzenie programów poprawy jakości (21,25%) oraz tworzenie infrastruktury informatycznej i komunikacyjnej (22,5%) (rys. 2).

Rysunek 2. Ocena działań polityki publicznej, które wspierają innowacyjność MSP

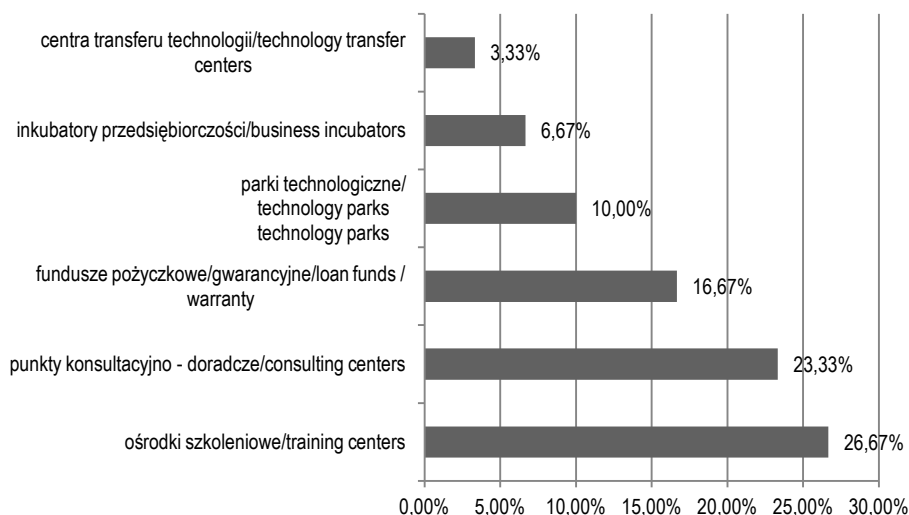
Źródło: badania własne.

We współczesnej gospodarce bardzo duże znaczenie dla wzrostu innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw ma współpraca pomiędzy MSP, ośrodkami innowacji i przedsiębiorczości oraz jednostkami badawczo-rozwojowymi. Zakres działań tych instytucji jest dość szeroki: począwszy od pomocy przy podejmowaniu samozatrudnienia, wsparcia w początkowym okresie prowadzenia działalności, poprzez promowanie przedsiębiorczości i jej kultury, skończywszy na takich działaniach jak: dyfuzja innowacji, wspieranie transferu technologii, tworzenia lokalnych sieci współpracy (Czop, Małyszek 2007).

Ponad 35% analizowanych firm współpracowało lub współpracuje z instytucjami wsparcia innowacji, co świadczy o małym zainteresowaniu przedsiębiorstw zewnętrznymi ośrodkami pomocy.

Najchętniej podmioty te korzystały/korzystają z pomocy ośrodków szkoleniowych (26,67%) oraz punktów konsultacyjno-doradczych (23,33%). Nieco mniejszym powodzeniem cieszą się fundusze pożyczkowe bądź gwarancyjne (16,67%). Najrzadziej firmy współpracowały/współpracują z parkami technolo-

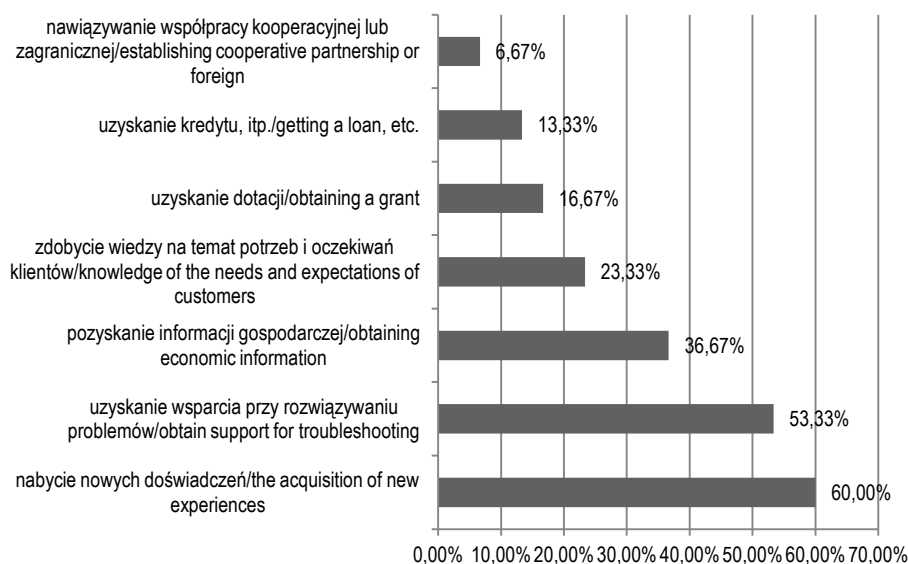
gicznymi (10%), inkubatorami przedsiębiorczości (6,67%) i centrami transferu technologii (3,33%) (rys. 3).

Rysunek 3. Instytucje wsparcia innowacji i przedsiębiorczości, z którymi współpracowały/współpracują badane małe i średnie firmy

Źródła: badania własne.

Do najczęściej występujących efektów współpracy z ośrodkami wsparcia małe i średnie firmy zaliczają: nabycie nowych doświadczeń (60%), uzyskanie wsparcia przy rozwiązywaniu problemów (53,33%) oraz pozyskanie informacji gospodarczej (36,67%). Z kolei najrzadziej przedsiębiorcy wymieniają efekty w postaci: uzyskania dotacji (16,67%), kredytu (13,33%), czy nawiązywania współpracy kooperacyjnej lub zagranicznej (6,67%) (rys. 4).

Rysunek 4. Efekty jakie osiągnęły badane przedsiębiorstwa na skutek współpracy z instytucjami wsparcia

Źródło: badania własne.

Z przeprowadzonych badań wynika, że małe i średnie przedsiębiorstwa w większości przypadków potrzebują wsparcia głównie o charakterze informacyjnym i doradczym. Sporadycznie zasięgają pomocy w ośrodkach, które pośredniczą w nawiązywaniu kontaktów biznesowych.

Podsumowanie

Ważnym aspektem funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw są działania innowacyjne, jakie te przedsiębiorstwa wprowadzają. Brak ingerencji w sferze podejmowania takich działań może powodować spadek konkurencyjności tych przedsiębiorstw, ich bankructwo, co przełożyć się może również na zwiększenie dysproporcji pomiędzy regionami, w których te firmy funkcjonują. Dlatego przy konstruowaniu i realizacji polityki innowacyjnej skierowanej do sektora MSP należy zwrócić szczególną uwagę na mikroprzedsiębiorstwa, które mają mniejszą skalę działania, znajdują się w znacznie gorszej kondycji ekonomicznej niż większe firmy. Jednak brak innowacji w sektorze MSP w dużej mierze nie wynika tylko z braku dostępu do kapitału ale przede wszystkim

z braku świadomości przedsiębiorców co do potrzeby rozwoju innowacji jako warunku konkurencyjności. Dlatego rozwój innowacji wymaga działań wspierających, skierowanych na wzrost popytu na innowacje, ułatwień w dostępie do kapitału, który pozwoli na ich wprowadzenie oraz działań ze strony różnych instytucji wspierających innowacje i przedsiębiorczość, co pozwoli na uzyskanie pozycji konkurencyjnej badanych przedsiębiorstw.

Bibliografia

- Czop, K., Małyszek, E. (2007). Wykorzystanie dobrych praktyk przez otoczenie biznesu w celu wspierania innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw. W: A. Maciaszczyk, J. Otto, R. Stanisławski (red.), *Innowacyjność jako czynnik podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw i regionów na jednolitym rynku europejskim*. Wyd. Politechniki Łódzkiej, 371, s. 321
- Kwieciński, L. (2007). Unia Europejska. Polska. Dolny Śląsk – w kierunku innowacyjnej gospodarki. W: *Innowacyjny jednolity rynek wyzwania dla wymiaru gospodarczego Unii Europejskiej*. Warszawa.
- Matusiak, K.B. (2010 a). Budowa powiązań nauki z biznesem w gospodarce opartej na wiedzy. Warszawa: Wyd. SGH w Warszawie.
- Matusiak, K.B. (red.). (2010 b). *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce – Raport 2010*. Warszawa: Wyd. PARP.
- Stanisławski, R. (2011). Instrumenty polityki innowacyjnej skierowane do MSP. W: P. Niedzielski i in. (red.), *Polityka innowacyjna państwa wobec sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce – analiza uwarunkowań i ocena realizacji*. Zesz. Nauk. US nr 654, *Ekonomiczne problemy usług* nr 70, s.78
- Stawasz, E. (2010). Rozwój badań nad innowacyjnością małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. W: W. Błaszczuk, I. Bednarska-Wnuk, P. Kuźbik (red.), *Nurt metodologiczny w naukach o zarządzaniu*. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica*.
- Wielewska I., (2005). Innowacje jako siła rozwojowa polskich przedsiębiorstw na przykładzie wybranych firm województwa pomorskiego. W: *Prace Naukowe Katedry Ekonomii i Zarządzania Przedsiębiorstwem*. Wyd. Politechnika Gdańska, Gdańsk, tom IV, s. 231.
- www.pi.gov.pl/Polityka/chapter_95870.asp (2014).

Implementation of policies to support innovation in small and medium-sized companies in Poland for example Małopolska Province

Summary

The current economic policy in Poland in relation to innovation and entrepreneurship is concentrated on integrating and stimulating of innovative entrepreneurship and supporting the innovation of SMEs. Transfer and commercialization of technology is an important policy instrument towards SMEs. It spans specialized forms of innovation stimulating help in the SMEs sector, which make it possible for the enterprises to manage effectively the development of new services, products, technologies, marketing models. The author's own study was carried out with the participation of 150 entrepreneurs from the Malopolska Province. The collected results were subjected to statistical analysis using the Kruskal-Wallis rank method and rank correlation gamma method.

Translated by Dagmara K. Zuzek